

Wie de brandklok luidt is misschien reeds in veiligheid

Gedurende twee opeenvolgende gelegenheden heeft u op deze plaats in ons tijdschrift kunnen vernemen hoe wij, als de redactie van *Wt*, aankijken tegen de bedreigingen, de uitdagingen en de kansen voor de wetenschapsbeoefening in Vlaanderen. Meer bepaald indien die wetenschapsbeoefening leidt tot Nederlands-talige publicaties.

Ik zal dus geen Brabants trekpaard van stal halen om u over de streep te trekken om mee te werken aan die toekomst. Want die bereidheid is ruim aanwezig. En wie de brandklok luidt, is misschien reeds in veiligheid.¹

Maar om het discours voorlopig-definitief af te sluiten, durf ik toch nog even verwijzen naar een bijdrage die verscheen in het recentste nummer van het tijdschrift *Ons Erfdeel* onder de titel *Op weg naar de middelmatigheid? Over de onderzoekscultuur in de geesteswetenschappen*.²

Tot zover dus. Want wij gaan nu verder opnieuw over tot de orde van de dag.

Toen Lode Wils tijdens een recente redactievergadering van *Wt* zijn recensie van Herman Van Goethems *De Monarchie en 'Het einde van België'*³ voorlegde, ontspon zich onder de redactieleden een inhoudelijke, spitse doch 'met redenen omklede' en hoffelijke discussie. Alles wel beschouwd, bezat dat dispuut de waarde van een unieke historiografische momentopname, waarin al het lichtgevoelige materiaal van heuristiek, interpretaties en referentiekaders van de Belgische, respectievelijk Vlaamse geschiedenis centraal stonden. Precies vanwege haar uniciteit, willen wij die momentopname niet onthouden aan de lezer van ons tijdschrift. Uit die overweging groeide ten slotte de driedelige bijdrage *Controverse onder historici. Een triptiek*.

1. Een parafrase op G. De Ley, *Internationaal spreekwoordenboek*, Antwerpen-Rijswijk, 1997, p. 394.

2. J. Van Keymeulen, *Op weg naar de middelmatigheid? Over de onderzoekscultuur in de geesteswetenschappen*, in: *Ons Erfdeel. Vlaams-Nederlands cultureel tijdschrift*, jg. 52, februari 2009, pp. 22-35.

3. H. Van Goethem, *De Monarchie en 'Het einde van België'. Een communautaire geschiedenis van Leopold I tot Albert II*, Tielt, 2008.

In die triptiek maakt de lezer in eerste instantie kennis met de recensie van Lode Wils, die hierboven reeds werd geciteerd. Vervolgens leert hij de wijze kennen waarop Harry Van Velthoven de discussie, die binnen de redactie werd gevoerd, contextueel benadert, haar filtert en haar analyseert. Ten slotte rondt Herman Van Goethem het corpus af dat door Wils en Van Velthoven wordt opgebouwd. Dat gebeurt in een naschrift, waarin hij de argumenten en analyses van zijn *Wt*-collega's tegen het licht houdt en zijn eigen bewijsvoering ernaast plaatst. Of ertegenover.

Zo'n aanpak vormt een absoluut unicum voor ons tijdschrift. Maar de redactie wil op die wijze de ernst aantonen waarmee zij intern aan inhoudelijke evaluatie doet. En tegelijk wordt daarbij het bewijs geleverd dat zo'n interne evaluatie kan leiden tot een kwalitatieve sprong in de geschiedschrijving.

In zijn dubbelrecensie *De nationalisering van de demos. Twee nieuwe bijdragen rond het nationalisme in België* vormt Luc Boeva zich een oordeel omtrent twee recentelijk verschenen publicaties, die (alvast ten dele) verbonden zijn met de geschiedenis van de Vlaamse beweging, c.q. het Vlaams-nationalisme. De 'demos' is het land, het volk, de gemeenschap van alle burgers.

De eerste bijdrage, *Natie en democratie/Nation et démocratie* is het resultaat van een colloquium dat in 2006, onder stuwning van de bekende historica Els Witte, werd georganiseerd in en door de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten in Brussel.⁴

Dat interuniversitair en interdisciplinaire initiatief onderzocht de relatie tussen de natievorming en de democratie in België, via een breed palet van thematieken: de politieke bewegingen en partijen, de monarchie, het leger, de economie, het kolonialisme, de culturele identiteiten, het onderwijs, de wetenschapsbeoefening, de kunst, de media. Ten slotte bevatten de acta tevens een comparatief luik (Duitsland, Nederland, Verenigd Koninkrijk).

De tweede bijdrage behandelt het essay *Vlaams-nationalisme. Natievorming, ideologie en politieke stroming* van de historici Bruno De Wever en Antoon Vrints.⁵

Beide auteurs behandelen enkele belangrijke internationaal verspreide theoretische inzichten inzake het nationalisme – Benedict Anderson, Ernest Gellner, Eric Hobsbawm, Miroslav Hroch, Anthony D. Smith – en de toepassing daarvan op de natievorming in België, inzonderheid op het Vlaams-nationalisme. De Wever en Vrints spiegelen daarbij de evolutie van de Vlaamse beweging aan het algemeen bekende A-B-C-fasenmodel van Hroch.

4. E. Witte, G. Kurgan-van Hentenryck, E. Lamberts e.a., *Natie en democratie. Nation et démocratie*, Brussel, 2007.

5. Bijdrage van B. De Wever & A. Vrints in: L. Sanders & C. Devos e.a., *Politieke ideologieën in Vlaanderen. Liberalisme. Socialisme. Christendemocratie. Vlaams-nationalisme*, Antwerpen, 2008, pp. 319-379.

Boeva beoordeelt beide publicaties, enerzijds *Nationalisme en democratie...* en anderzijds *Vlaams-nationalisme. Natievorming...*, op hun merites. Hij komt daarbij tot het besluit dat beide geschriften wezenlijk bijdragen tot het onderzoek naar de Vlaamse beweging en het Vlaams-nationalisme, maar tegelijk – en terecht – “*de honger (...) naar meer comparatief onderzoek op internationale schaal*” aanscherpen, “*om de recurrente en unieke kenmerken van het nationalisme te kunnen onderscheiden en de algemene theorieën empirisch te kunnen onderbouwen.*” Luc Boeva beseft immers ten volle dat wij op dat vlak nog een hele weg moeten gaan. Maar helemaal aan het begin van de inzichten in de specifieke en de algemene aspecten bevinden wij ons gelukkigerwijze niet meer.

In zijn publicatie “*Hoe ik tot de politieke theologie kwam*”. Pater Brauns kijkt terug op de beweegredenen voor zijn publieke leven behandelt Luc Vandeweyer het intellectuele parcours en de dadendrang van de bevlogen maar controversiële jezuïetenpater Marcel Brauns (1913-1995). Brauns engageerde zich zonder beperking in de partijpolitieke arena van het Vlaams-nationalisme, aanvankelijk in de Volksunie en later in het Vlaams Blok (vandaag Vlaams Belang).

Op dat specifieke terrein werd hij door de enen bewonderd, door de anderen misprezen of op zijn minst gewantrouwd. De pater had een *politieke theologie* ontwikkeld en motiveerde van daaruit zijn politieke keuze en zijn compromisloos spreken en handelen. “In zijn ogen”, stelt Vandeweyer, “was het anti-belgicisme van de Vlaams-nationalisten een verwezenlijking van de wil van God”. Die ‘wilsbeschikking’ werd door Brauns overigens zo breed opgevat dat zij hem toeliet positief te oordelen over de meest extreme medewerking aan het naziregime.

Het kan nauwelijks verwondering wekken dat Marcel Brauns bestendig in aanvaring kwam met zijn geestelijke overheid. Dat liet hem toe zichzelf – geenszins terecht – in te schrijven in de generaties van ‘*petits vicaires*’, priesters die uitsluitend vanwege hun Vlaamsgezindheid gekortwiekten en achteruitgesteld werden door hun overheid.

Niet alleen de jezuïetenoversten wraakten het optreden van het lid van hun gezelschap. Maar ook de Volksunie liet de taal en de houding van Brauns uiteindelijk niet over haar kant gaan en verbande hem uit haar kring.